

**PRÁVO NA PRÍSTUP K SÚDU A PROCESNÉ POSTAVENIE POZEMKOVÉHO SPOLOČENSTVA
V SÚDNOM KONANÍ**

Ustanovenie § 16 ods. 2 písm. a) zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločnostiach v znení neskorších predpisov je potrebné vykladať tak, že vo vzťahu k súdu koná pozemkové spoločenstvo, nie výbor. Pozemkové spoločenstvo koná prostredníctvom výboru, ktorý je jeho štatutárnym orgánom (§ 16 ods. 1).

Vymáhanie nárokov priamo pozemkovým spoločenstvom, ktoré takto naplňa svoje oprávnenia zverené mu § 19 zákona o pozemkových spoločnostiach, tak umožňuje, aby v mene jednotlivých spoluvlastníkov konalo priamo pozemkové spoločenstvo.

Konštatovanie súdu o nedostatku vecnej legitímácie bez toho, aby strana mala možnosť tento nedostatok odstrániť, je zásahom do práva sťažovateľa na prístup k súdu garantovaného čl. 46 ods. 1 ústavy.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 425/2023 z 8. februára 2024)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **Urbárska obec – pozemkové spoločenstvo Lednické Rovne**, Májová 255/10, Lednické Rovne, IČO 36 114 634, zastúpeného Mgr. Jozefom Gáplovským, advokátom, A. Kmeťa 358/2, Dubnica nad Váhom, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 17Co/188/2018 zo 17. decembra 2020 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/110/2021 z 28. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/110/2021 z 28. februára 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/110/2021 z 28. februára 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **663,57 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“), práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1, 3 a 4 ústavy, práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na rovnosť v konaní pred súdmi podľa čl. 47 ods. 3 ústavy označenými rozhodnutiami všeobecných súdov, ktoré žiada zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Sťažovateľ sa ako žalobca v konaní o zaplatenie 7 369,00 eur s prísl. domáhal zaplatenia zostatku nároku na náhradu škody voči žalovanému. Sťažovateľ je pozemkové spoločenstvo, ktoré zmluvne prenajalo žalovanému hospodárske lesy patriace do lesného hospodárskeho celku sťažovateľa, pričom sa zmluvné strany dohodli na maximálnej ťažbe dreva žalovaným. Žalovaný neoprávneným výrubom stromov nad dohodnutý limit spôsobil sťažovateľovi škodu, za čo bol aj právoplatne odsúdený v trestnom konaní a so svojím nárokom na náhradu škody odkázaný na jej uplatňovanie v civilnom konaní. Sťažovateľ podal civilnú žalobu 7. decembra 2016.

3. Okresný súd žalobe vyhovel. Vo vzťahu k vecnej legitímácii sťažovateľa poukázal na § 19 ods. 1 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pozemkových spoločenstvách“), z ktorého vyplýva, že pozemkové spoločenstvo na účely spoločného užívania spoločnej nehnuteľnosti a obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z vlastníctva k nim (okrem iného) hospodári v lesoch. Obsahom vlastníckeho práva je aj právo poberať plody z vecí a do tohto práva zasiahol žalovaný neoprávnenou ťažbou. Sťažovateľ obhospodaruje a zveľadľuje spoločný majetok v jeho správe a výnosy z hospodárenia neplynú priamo vlastníkom, ale spoločenstvu, ktoré o ňom rozhoduje, či ho rozdelí alebo nie, prípadne, ako ho rozdelí. Vzhľadom na povahu protiprávneho zásahu bolo zrejmé, že nárok na náhradu škody má uplatňovať sťažovateľ.

4. Proti rozsudku podal žalovaný odvolanie, v ktorom namietal, že sťažovateľ nemôže mať aktívnu vecnú legitímáciu, a to ani v trestnom konaní a ani v civilnom konaní, pretože nie je poškodenou stranou. Ku škode došlo na konkrétnom lesnom poraste, pričom tieto sú súčasťou nehnuteľností v spoluvlastníctve jednotlivých podielnikov (členov pozemkového spoločenstva).

5. Krajský súd namietaným rozsudkom rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobu zamietol z dôvodu nedostatku aktívnej vecnej legitímácie. Podľa neho je v spore o náhradu škody aktívne legitimovaný ten, v koho majetkovej sfére vznikla škoda. Poukázal na § 16 ods. 1 a 2 zákona o pozemkových spoločenstvách v znení účinnom od 1. júla 2018 a je toho názoru, že z neho vyplýva zákonné zastúpenie jednotlivých podielnikov spoločnej nehnuteľnosti v záujme efektívneho výkonu ich práv pozemkovým spoločenstvom. Ak vznikne škoda jednotlivým spoluvlastníkom, jedine im svedčí aktívna vecná legitímácia v spore, poukazujúc na doktrínálne závery a rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 41Cob/93/2019 a Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 17Co/27/2019. Tomuto výkladu nebráni ani § 19 ods. 1 zákona o pozemkových spoločenstvách. Zo žaloby nevyplýva, že žalobca ako pozemkové spoločenstvo zastupuje jednotlivých členov, ktorým škoda vznikla. Záverom o priznaní náhrady škody spoločenstvu by jednotliví podielníci o túto škodu prišli.

6. Proti tomuto rozsudku podal sťažovateľ dovolanie. Namietala nedostatočné odôvodnenie a to, že sudy nezohľadnili, že v trestnom konaní to bol práve on, ktorý bol odkázaný na

civilný spor ako poškodený, a tak súd nerešpektoval § 193 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) [§ 420 písm. f) CSP]. Takisto namietal nesprávne právne posúdenie aktívnej vecnej legitímácie [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP].

7. Najvyšší súd namietaným uznesením dovolanie odmietol. Bol toho názoru, že napadnutý rozsudok krajského súdu je dostatočne odôvodnený. Vo vzťahu k nezohľadneniu § 193 CSP uviedol, že výrokom trestného rozsudku o náhrade škody nie sú súdy v občianskom spore viazané (R 22/1979). Vo vzťahu k posúdeniu aktívnej vecnej legitímácie uviedol, že pokiaľ ide o § 16 ods. 2 písm. a) zákona o pozemkových spoločenstvách, môže ísť napr. o konania vo veciach vydania bezdôvodného obohatenia, náhrady škody, zaplatenia nájomného a pod. Veci uvedené v § 16 ods. 2 sú vecami jednotlivých podielnikov, avšak v záujme zreálnenia výkonu ich vlastníckeho práva zákon konštruje zákonné zastúpenie členov spoločenstvom. Pozemkové spoločenstvo je len zástupca podielnikov (poukazujúc na sp. zn. 8Cdo/31/2018). Podielové spoločenstvo nie je nositeľom ústavného práva vlastníť a nemá aktívnu vecnú legitímáciu. So zreteľom na uvedené dovolanie odmietol podľa § 447 písm. f) CSP ako dovolanie, v ktorom dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP.

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti tvrdí, že krajský súd a najvyšší súd mu znemožnili domáhať sa jeho práva na súde, pretože boli toho názoru, že nie je aktívne vecne legitimovaný. Nárok sťažovateľa na náhradu škody potvrdil aj trestný súd, ktorý ho označil za poškodeného a práve jeho odkázal na občianske súdne konanie. Poukázal na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (sťažnosť č. 74258), kde ako aktívne vecne legitimovaný subjekt tiež vystupovalo pozemkové spoločenstvo, ako aj na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Obdo/58/2020, z ktorého tiež vyplýva, že pozemkové spoločenstvo môže vystupovať ako sporová strana. Uvádza, že žalovaný bol v zmluvnom (nájomnom) vzťahu s pozemkovým spoločenstvom ako právnickou osobou, nie s jednotlivými podielníkmi. Poukazuje na § 19 zákona o pozemkových spoločenstvách, podľa ktorého je spoločenstvo založené pre účely podnikania na spoločných nehnuteľnostiach, ich spoločného užívania a obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z vlastníctva k nim.

II.

Vyjadrenie krajského súdu, najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

9. Krajský súd k sťažnosti uviedol, že vec ponecháva na rozhodnutie ústavného súdu. Podľa neho v uvedenej veci nešlo o zmenšenie majetku pozemkového spoločenstva, ale do úvahy prichádzal jedine zásah do majetkových práv jednotlivých členov spoločenstva ako vlastníkov pozemkov, na ktorých boli stromy vyrúbané. Pozemkové spoločenstvo môže nadobúdať majetok iba z činnosti hospodárenia v lesoch na účely podnikania. Majetkom spoločenstva tak nemôže byť „drevo na pni“. Uplatnenie nároku na náhradu škody nemožno podradiť pod hospodárenie v lesoch, na ktoré sťažovateľa oprávňuje § 19 zákona o pozemkových spoločenstvách. Naopak, pre praktické potreby konania pred súdom vo veciach vyplývajúcich z vlastníctva členov, kam spadá aj posudzovaná situácia, prijal zákonodarca konštrukciu zákonného zastúpenia členov spoločenstva podľa § 16 ods. 2 písm. a) zákona o pozemkových spoločenstvách, v zmysle ktorej výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi vo veciach obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z ich vlastníctva. Vo vzťahu k námietke, že

sťažovateľ bol ako poškodený označený v trestnom rozsudku, krajský súd uvádza, že výsledkom akceptácie osoby poškodeného aj v civilnom konaní by mohlo byť zasiahnuté do práv škodcu, ktorý by bol zaviazaný na náhradu škody voči osobe, ktorej škodu nespôsobil. Preto treba posúdiť, či neakceptovaním záverov trestného rozsudku dôjde k zásahu do práv poškodeného na súdnu ochranu, ktorý preváži zásah do majetkovej sféry škodcu. V uvedenej veci sa krajský súd priklonil k ochrane majetkových práv škodcu. So záujmom však očakáva názor ústavného súdu.

10. Najvyšší súd v sťažnosti uviedol, že rozhodnutie ponecháva na ústavný súd.

11. Zúčastnená osoba sa k ústavnej sťažnosti nevyjadрила.

12. Sťažovateľ v replike uviedol, že ide o obhospodarovanie lesov, čo je tá najbežnejšia činnosť každého pozemkového spoločenstva (ťažba, udržiavanie, ošetrovanie a pod.). Nešlo o nakladanie s nehnuteľnosťou, ktoré si vyžaduje konanie podielových spoluvlastníkov, resp. konanie v mene a na účet spoluvlastníkov. V reakcii na vyjadrenie krajského súdu poukazuje na to, že odsúdený (žalovaný) dokonil trestný čin až odvozom dreva z príručných skladov a samotným spílením dreva z pňa ešte nedochádza k dokonaniu trestného činu krádeže. Na margo ochrany škodcu uvádza, že škodca by nikdy nemohol zaplatiť škodu dvakrát, pretože tomu bráni inštitút bezdôvodného obohatenia. Poukazuje na rozhodnutie Okresného úradu Trenčín z 22. septembra 2023 o schválení programu starostlivosti o lesy, kde je priamo sťažovateľ ako pozemkové spoločenstvo označený ako obhospodarovateľ lesov.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Z hľadiska ústavného posúdenia veci je potrebné rešpektovať právomoc všeobecných súdov interpretovať právne predpisy. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 311/05). Právne závery všeobecných súdov sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu v prípade, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (IV. ÚS 43/04). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

14. Proti namietanému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd namietaným uznesením. Táto právomoc najvyššieho súdu vylučuje právomoc ústavného súdu vo vzťahu k rozsudku krajského súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v rozsahu proti rozsudku krajského súdu pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá. Podľa § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona o ústavnom súde je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou, a preto aj po prijatí veci na ďalšie konanie je možné návrh odmietnuť. Prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá

prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (III. ÚS 231/2020, III. ÚS 167/2021).

15. V uvedenej veci je spornou otázka aktívnej vecnej legitimácie sťažovateľa, teda otázka, či sa môže samotné pozemkové spoločenstvo domáhať zaplata nia náhrady škody, ktorá bola spôsobená neoprávneným výrubom dreva (nad zmluvne dohodnutý limit) zo spoločných nehnuteľností, s ktorými hospodári sťažovateľ, a jeho následným odpredajom tretej osobe.

16. Podľa § 16 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách účinného v čase podania žaloby výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi vo veciach podnikania na spoločnej nehnuteľnosti alebo na spoločne obhospodarová ných nehnuteľnostiach, ich spoločného užívania a obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z ich vlastníctva, alebo ich môže zastupovať vo veciach nadobúdania vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam, ktoré sa majú stať súčasťou spoločnej nehnuteľnosti. Uvedené ustanovenie je teda rozhodné pre posúdenie aktívnej vecnej legitimácie sťažovateľa.

17. Zmyslom právnej úpravy pozemkových spoločenstiev je racionálne hospodárenie na spoločných nehnuteľnostiach, ktorá by inak z dôvodu veľkého množstva podielových spoluvlastníkov bola prakticky nemožná. Aj z tohto dôvodu bolo nevyhnutné upraviť konanie pozemkových spoločenstiev pred súdmi. Zákonodarca v § 16 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách zvolil formuláciu „výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi a orgánmi verejnej správy“, čo v dôvodovej správe odôvodnil tak, že „v odseku 2 sa ustanovuje aktívna legitimácia výboru v konaniach pred súdmi a orgánmi verejnej správy v určených záležitostiach“. Z dôvodovej správy sa tak javí, že úmyslom zákonodarcu bolo umožniť výboru vystupovať ako sporová strana. Nemožno poprieť, že zvolená zákonná formulácia je problematická. Otázkou je, či bolo skutočne úmyslom zákonodarcu ustanoviť ako procesnú stranu výbor (ako je deklarované v dôvodovej správe) alebo bolo jeho úmyslom za sporovú stranu označiť samotné pozemkové spoločenstvo, ktoré je riadnou právnickou osobou s právnou subjektivitou (§ 3 zákona o pozemkových spoločenstvách), ktorej štatutárnym orgánom je výbor (§ 16 ods. 1 zákona o pozemkových spoločenstvách), ktorý nemá právn u subjektivitu. Ako problematické sa v praxi javí aj to, či formulácia „výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi a orgánmi verejnej správy“, skutočne zakladá aktívnu vecnú legitimáciu výboru, resp. pozemkového spoločenstva, alebo má ísť o zákonné zastúpenie. Pri posudzovaní možnosti podať žalobu musia všeobecné súdy zohľadňovať tieto nejasnosti a vykladať ich v súlade s právom členov pozemkových spoločenstiev prostredníctvom samotného pozemkového spoločenstva na prístup k súdu.

18. Podľa čl. 3 ods. 2 Civilného sporového poriadku sa preferuje teleologický výklad, ktorý zohľadňuje účel a zmysel právnej normy. Je nepochybné, že úmyslom zákonodarcu pri konštrukcii § 16 ods. 2 bolo zjednodušiť, uľahčiť a najmä umožniť jednotlivým členom pozemkových spoločenstiev prístup k súdnej ochrane, a to prostredníctvom orgánov pozemkového spoločenstva. Je nereálne od jednotlivých spoluvlastníkov žiadať, aby boli spoločne sporovou stranou, čo je napokon ťažko prekonateľným bremenom aj pre samotný súd. Táto požiadavka je prísna najmä vzhľadom na riziko neustálej zmeny údajov o trvalom pobyte jednotlivých členov (tento údaj je náležitosťou označenia sporových strán podľa § 133 ods. 1 Civilného sporového poriadku), riziko straty procesnej subjektivity v priebehu súdneho

konania (je prakticky nereálne, aby súd v každom štádiu konania skúmal v zmysle § 161 Civilného sporového poriadku, či medzičasom niektorý zo spoluvlastníkov nezomrel, teda nestratil procesnú subjektivitu), ako aj vzhľadom na ťažkosti s doručovaním, s čím je spojená právoplatnosť a vykonateľnosť súdnych rozhodnutí. Preto zákonodarca prišiel s konceptom aktívnej legitímácie v prospech subjektu, ktorý by mohol spoľahlivo zastáť miesto sporovej strany. Hoci zákonodarca v dôvodovej správe deklaruje, že aktívnu legitímáciu má mať výbor, a nie pozemkové spoločenstvo, toto ustanovenie treba vykladať nielen teleologicky, ale aj logicky a systematicky. Neexistuje žiadny rozumný dôvod, prečo by zákonodarca postavenie sporovej strany (aktívnu legitímáciu) ustanovil výboru, ktorý ani nemá procesnú subjektivitu, pokiaľ procesnú subjektivitu má samotné procesné spoločenstvo. Možno uzavrieť, že zákonodarca tým len prejavil vôľu pomenovať oprávnenie výboru *konat' pred súdmi za pozemkové spoločenstvo* ako jeho štatutárny orgán. Uvedený záver je tak v súlade aj so systematickým výkladom v spojení s § 3 zákona o pozemkových spoločenstvách, podľa ktorého je pozemkové spoločenstvo právnickou osobou, a s § 16 ods. 1 zákona o pozemkových spoločenstvách, podľa ktorého výbor je výkonným a štatutárnym orgánom spoločenstva.

19. Na okraj možno uviesť, že dôvodová správa k zákonu č. 110/2018 Z. z., ktorým s účinnosťou od 1. júla 2018 došlo k novelizácii zákona o pozemkových spoločenstvách, výslovne hovorí, že § 16 ods. 2 vytvára koncept *zákonného zastúpenia*, na rozdiel od predchádzajúcej dôvodovej správy, ktorá konštatuje vytvorenie konceptu *aktívnej legitímácie*, pričom zákon o pozemkových spoločenstvách v tejto časti § 16 ods. 2 používa rovnaký text ako pred novelou č. 110/2018 Z. z., a to *výbor koná za členov spoločenstva pred súdmi*. S touto nekonzistenciou sa musia vysporiadať všeobecné sudy pri zachovaní práva sťažovateľa na súdnu ochranu. Ústavný súd tak ponecháva tento výklad na všeobecné sudy. Avšak konštatovanie o nedostatku vecnej legitímácie, ako to urobil súd v tejto veci, bez toho, aby strana mala možnosť tento nedostatok odstrániť, je zásahom do práva sťažovateľa na prístup k súdu. Inak povedané, bez ohľadu na to, či všeobecné sudy dospejú k záveru, že text zákona účinného v čase podania žaloby sťažovateľom vytvára aktívnu legitímáciu pozemkového spoločenstva alebo jeho zákonné zastúpenie, je potrebné zachovať právo strany na prístup k súdu, najmä ak je právna úprava aj v spojení s dôvodovou správou nejasná. Veď napokon tento ústretový judikatórny trend v konaniach, kde je ako strana označené pozemkové spoločenstvo, je zrejmý aj v súčasnej rozhodovacej praxi najvyššieho súdu (pozri rozhodnutie sp. zn. 8Cdo/31/2018 – bod 20). Najvyšší súd však preferuje odstraňovanie nedostatkov označenia sporovej strany aj v iných konaniach (pozri R 11/2021).

20. Ďalej treba uviesť, že najvyšší súd v napadnutom uznesení konštatuje, že dovolanie odmieta podľa § 447 písm. f), pretože dovolacie dôvody neboli vymedzené požadovaným spôsobom. Najvyšší súd však túto svoju úvahu nijako neodôvodnil. Odôvodnenie v bode 14 a 15 napadnutého uznesenia predstavuje len všeobecné východiská posudzovania vymedzenia právnej otázky bez konkrétneho odôvodnenia vo vzťahu k sťažovateľovej veci. Napriek konštatovaniu, že dovolacia otázka nebola vymedzená podľa zákona, sa však najvyšší súd touto právnou otázkou vecne zaoberal a stotožnil sa s krajským súdom. V napadnutom uznesení pritom najvyšší súd poukazuje na iné rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/31/2018, ktoré však paradoxne vyznieva v prospech sťažovateľa, keď najvyšší súd

v bode 36 až 38 tohto rozhodnutia odmieta formalistický postup a za riešenie nesprávneho označenia žalobcu považuje odstraňovanie väd žaloby. Najvyšší súd zároveň v tomto rozhodnutí dodal, že ak by stranou konania boli jednotliví členovia spoločenstva a spoločenstvo ich zastupovalo ako zákonný zástupca, v žalobe by nebolo potrebné osobitne uvádzať údaje každého jedného člena spoločenstva, stačilo poukázať, že stranou sú jednotliví spoluvlastníci žalovanej spoločnej nehnuteľnosti zapísaní na príslušnom liste vlastníctva zastúpení spoločenstvom v zmysle § 16 ods. 2 písm. a) zákona o pozemkových spoločenstvách, pretože striktné vyžadovanie náležitostí by mohlo znamenať odopretie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*). Najvyšší súd v konaní sp. zn. 8Cdo/31/2018 preto rozsudok krajského súdu, ktorý žalobu zamietol z dôvodu nedostatku aktívnej vecnej legitímácie, zrušil a vrátil na ďalšie konanie. Poukaz na toto rozhodnutie potom pôsobí nepresvedčivo a zmätočne.

21. Na okraj možno dodať, že aj odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu rovnako vyznieva nepresvedčivo a zmätočne, ak krajský súd poukazuje na svoje iné rozhodnutie sp. zn. 17Co/27/2019. V uvedenom rozsudku však krajský súd, navyše v tom istom zložení, konštatoval, že aktívna vecná legitímácia pozemkového spoločenstva je daná (bod 11), pričom išlo o konanie o určenie vlastníckeho práva v prospech členov pozemkového spoločenstva (teda nie o hospodárenie so spoločnou vecou). Takisto nie je korektné, ak krajský súd poukazuje na odbornú literatúru (Maslák, M. Postavenie pozemkového spoločenstva v súdnom konaní, Bulletin slovenskej advokácie 1-2/2019, s. 21 – 26), pokiaľ sa v predmetnom článku analyzuje právna úprava po novele vykonanej zákonom č. 110/2018 Z. z. účinným od 1. júla 2018 (teda s odlišným znením § 16 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách a novou dôvodovou správou), a navyše, ak sám autor konštatuje, že síce podľa jeho názoru ide o zákonné zastúpenie jednotlivých členov pozemkovým spoločenstvom, avšak v prípade, ak je označenie strany nesprávne (za stranu je označené pozemkové spoločenstvo, a nie jednotliví členovia), je namieste postupovať podľa § 129 CSP. Ďalej autor v tomto článku dodáva, že ak je aj zo žaloby zrejmé, že stranou sporu sú jednotliví členovia podielového spoločenstva, treba upustiť od formalizmu a netrvať na označení každého jednotlivého člena pozemkového spoločenstva podľa § 133 CSP, pretože by to mohlo znamenať aj odopretie spravodlivosti.

22. V tejto súvislosti je potrebné zodpovedať aj na otázku, či je predmetná vec takou vecou, pri ktorej sa predpokladá konanie pozemkového spoločenstva. Ustanovenie § 16 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách v znení účinnom v čase podania žaloby tieto veci vymedzilo tak, že má ísť o veci podnikania na spoločnej nehnuteľnosti alebo na spoločne obhospodarovaných nehnuteľnostiach, ich spoločného užívania a obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z ich vlastníctva. Podľa § 12 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách v znení účinnom v čase podania žaloby vlastník spoločne obhospodarovanej nehnuteľnosti podľa ods. 1 prenecháva túto nehnuteľnosť do správy spoločenstva s cieľom spoločného obhospodarovania a užívania na účely podľa § 19. Podľa § 19 zákona o pozemkových spoločenstvách v znení účinnom v čase podania žaloby spoločenstvo na účely podnikania na spoločnej nehnuteľnosti alebo na spoločne obhospodarovaných nehnuteľnostiach, ich spoločného užívania a obstarávania spoločných vecí vyplývajúcich z vlastníctva k nim, okrem iného, hospodári v lesoch.

23. Za spoločné obhospodarovanie možno považovať aj prenechanie (prenajatie) lesného fondu spoločenstva pre účely výrubu dojednaného množstva dreva z neho za odplatu (v uvedenej veci išlo o zmluvu o prenájme, kde bol sťažovateľ označený ako prenajímateľ), pričom súčasťou tohto obhospodarovania je aj následné vymáhanie nezaplatenia dojednaných platieb, ako aj uplatnenie nárokov na náhradu škody, príp. iných nárokov, ktoré z týchto zmluvných vzťahov vzniknú. Vymáhanie nárokov priamo pozemkovým spoločenstvom, ktoré takto napĺňa svoje oprávnenia, ktoré mu zveruje § 19 zákona o pozemkových spoločenstvách, tak umožňuje, aby v mene jednotlivých spoluvlastníkov konalo priamo pozemkové spoločenstvo. V uvedenej veci bol sťažovateľ zmluvnou stranou zmluvy o prenájme, ktorá bola porušená nájomcom, ktorý sa nepovoleným výrubom dreva dopustil trestného činu krádeže a svojím konaním spôsobil pozemkovému spoločenstvu škodu. Sťažovateľ ako prenajímateľ a osoba, ktorá zo zákona spravuje nehnuteľnosti vo vlastníctve jednotlivých členov spoločenstva, je osobou oprávnenou sa týchto nárokov aj domáhať. Hoci v konaní vystupuje ako žalobca, z podstaty koncepcie pozemkových spoločenstiev a citovaných ustanovení je zrejmé, že uplatňovanie nároku na náhradu škody je v záujme a v prospech jednotlivých členov spoločenstva, ktorých majetok spravuje a s ktorým hospodári.

24. Preto ak sťažovateľ ako pozemkové spoločenstvo podal žalobu o náhradu škody, ktorou sa domáhal zaplata škody ako nároku, ktorý vyplýval z porušenia zmluvy o prenájme a ktorý, vychádzajúc aj z odôvodnenia v tom čase platnej právnej úpravy v dôvodovej správe, išlo o postup, ktorý možno od adresáta tejto právnej normy očakávať, a to najmä vzhľadom na problematickosť znenia textu § 16 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách. Právo na prístup k súdu môže podliehať rôznym procesnoprávnym obmedzeniam a formalitám, avšak iba pri zachovaní jeho podstaty a pri rešpektovaní primeranosti obmedzenia, aby nedošlo k odopretiu práva na prístup k súdu do takej miery, že by bol narušený jeho účel. Za porušenie práva na súdnu ochranu treba považovať nielen situáciu, keď je osoba úplne zbavená možnosti obrátiť sa na súd, ale aj situáciu, keď sa domáhala svojho práva na všeobecnom súde v súlade so stanoveným postupom, ale súd výkladom procesných predpisov dospel k záveru, že osobe neprislúcha ochrana práv v takomto rozmere a šírke a formalisticky sa odmietol zaoberať námietkami účastníka konania. Takýto postup všeobecného súdu treba považovať za odmietnutie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*) (pozri nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 3199/12 z 19. novembra 2013). Zásady spravodlivosti, verejnosti a rýchlosti súdneho konania totiž nemajú žiadnu hodnotu, ak žiadne konanie neprebíha (Európsky súd pre ľudské práva vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 a 36).

25. Vzhľadom na uvedené možno konštatovať, že výklad § 16 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách v znení účinnom do 30. júna 2018 použitý konajúcimi súdmi je arbitrárny a odôvodnenie napadnutého rozhodnutia je nepresvedčivé a zmätočné, čím došlo k zásahu do sťažovateľovho základného práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie. Z týchto dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie označených práv sťažovateľa, namietané uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zrušením napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa vytvorí priestor, aby najvyšší súd, reflektujúc právny názor ústavného súdu, rozhodol opätovne o dovolaní sťažovateľa a v dovolacom konaní zohľadnil nedostatky napadnutého rozsudku krajského súdu.

26. Sťažovateľ návrh na vyslovenie porušenia práva podľa čl. 13 ods. 1 ústavy, práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1, 3 a 4 ústavy a práva na rovnosť v konaní pred súdmi podľa čl. 47 ods. 3 ústavy neodôvodnil žiadnymi konkrétnymi skutkovými a právnymi argumentmi. Tým, že sťažovateľ neuviedol skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu týchto jeho základných práv a slobôd [§ 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde], ústavná sťažnosť nemá náležitosti ustanovené zákonom, čo je dôvod na jej odmietnutie v tejto časti [§ 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde].

IV.

Trovy konania

27. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje, aby mu najvyšší súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde úplne nahradil trovy konania, ktoré vznikli zastúpením advokátom. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina priemernej mzdy za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľ má nárok na náhradu za tri úkony právnej služby v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti a replika sťažovateľa 3 x 208,67 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (3 x 12,52 eur) predstavuje 663,57 eur.